

Bényei Miklós: Kossuth Lajos és Debrecen

Megvesztegetően egyszerű, magától minden további magyarázkodást eltoltó *Bényei Miklós* könyvének címe: *Kossuth Lajos és Debrecen*. Két, első hallásra is teljességgel világos kategória, fogalom, megnevezés, és közöttük az egymásra utaltságot, összefüggést, egymásra vonatkoztatottságot kifejező és. Aki csak a címlapot látja, tudhatja, mit fog találni a műben. És azt is találja. A dolog azonban mégsem így, mégsem ennyire egyszerű.

Hogy miről szól, mit tárgyal a mű, azt Bényei Miklós a következőkben körvonalazza: „Noha mai tudásunk szerint Kossuth a szabadságharcot megelőzően sohasem járt a városban, idefűződő kapcsolatai jóval korábbi keletűek. Lényegesen elmélyültek ezek a márciusi forradalmat követően. Az ekkor tartott első közgyűlésen »fonódott először Kossuth Lajos neve – mintegy hivatalosan is – Debrecen történetébe, hogy azután fárosza legyen a nagy küzdelem napjaiban, majd visszavárt reménysege a megpróbáltatások hosszú éveiben« [az idézet Oláh Gábertól származik]. A többszöri levélváltás és a ritka személyes látogatások révén az összeköttetés a több évtizedes száműzetés idején is megmaradt, a volt kormányzó helyi kultusza pedig fokozatosan kiteljesedett, új és új elemekkel bővült, élete végén pedig jól érzékelhetően felélénkült. Kossuth Lajos születésének kétszázadik évfordulója különleges és ünnepi alkalom kínál arra, hogy ennek a több évtizedes kapcsolatnak a történetét a részletekig hatolóan felidézzük, sokat merítve a korabeli forrásokból: levelekből, jegyzőkönyvekből, újságcikkekből, visszaemlékezésekből stb. Elsősorban arra törekedtem, hogy a politikusnak a cívisvárosról írt sorait, beszédrészleteit minél teljesebben feltárjam. Hasonló szándék vezérelt a debreceniek Kossuthhoz intézett leveleinek, táviratainak közzétételével. Erősen válogatva, többnyire csak jelzésszerűen idézem viszont az itteniek sűrűn publikált cikkeit, gyakori emlékbeszédeit. Az eredeti kútfők számottevő hányada most jelenik meg először nyomtatásban, sőt az egykorú sajtóközlemények egy része sem látott napvilágot azóta. Természetesen kísérletet teszek az események, jelenségek számba vételére és mindezek történelmi hátterének, előzményeinek, összefüggéseinek, netán következményeinek felvázolására is. Sok esetben szükségessé vált értelmező adatok vagy észrevételek beiktatása. A kötet helytörténeti munka, ennél fogva elsődlegesen a lokális vonatkozásokra összpontosít”.

Világos szöveg ez, ám – szerintünk – némileg félrevezető, egy bizonyos módszertani purizmus okán. Mert hisz világos és a könyvet forgató számára igen élvezetes ajándék, hogy Kossuthnak a debreceniekhez, Kossuthnak Debrecenről, a debrecenieknek Kossuthhoz vagy Kossuthról szóló írásai, Kossuth és Debrecen kapcsolatának írásos dokumentumai hatalmas számban szerepelnek a munkában, hogy az idézetek (és milyen remek, remekül kiválasztott, mennyire jellemző és

mennyire önmagukat magyarázó idézetek) adják – legalább egy bizonyos fekvésben – a monográfia „főcsapásának” irányát, hogy azok „vezérlik” mintegy az olvasást is, a tárgy értését is, de hát a könyv mégsem vált olyasféle – persze a maga módján értékes és hasznos, instruktív és jól használható, de mégiscsak – szöveggyűjteménnyé, „breviáriummá”, amilyen, hogy Kossuthnál maradjunk, *Szabad György* ismert munkája Nem, amit Bényei az előszóban igencsak visszafogottan és az említett módszertani purizmus jegyében megjegyyez, az éppen nem csak a munka háttéranyagához tartozik. Az – az események, jelenségek számbavétele, az adatok sorjáztatása (stb.) – adja a munka gerincét. Persze nem úgy, hogy Bényei tallózik a hatalmas Kossuth-irodalomban, hogy ismert adatokat mond el százegyedszer. Ám mindenkor és igen gondosan megadja, hogy milyen kontextusban, milyen összefüggésrendszerben és mihez képest kell azután nekünk, olvasóknak értelmeznünk, elhelyeznünk az épp adott idézetet, kiemelt, közölt forrást, megnyilatkozást. Ennek a „tájéolásnak”, elhelyezésnek, prezentálásnak ritka szakmai bravúrjaival találkozhatunk a kötet lapjain. Talán inkább metaforákban próbálnánk meg ezt érzékíteni: nos, a Bényei könyvben mintha sziklafalból, elnagyolt, durván csiszolt háttérből emelkedne ki Kossuth és – a másik oldalon – Debrecen „alakja”, és csak azokon pontokon válna aztán mindkét roppant hatalmas entitás finoman kidolgozottá, minuciózusan csiszolttá, apró részleteikben is remekül megvilágítottá, ahol és amikor egymásra vonatkoztatnak. Ez a hallatlanul éles kidolgozottság azután új fényt vet a háttérre (a sziklákra) is, és így tovább. Régen dialektikusnak nevezték volna ezt a módszertant. Nagy mesterek kezében csodákra képes. Bényei – e könyv óta nem lehet kétség – a nagymesterek közé tartozik.

Az imént már rá is tértünk ennek a módszernek a bemutatására. Ez a mű nem úgy készült, hogy Bényei elkezdte végigvenni azokat a fondokat és sajtótermékeket, azokat a „gyanús” dokumentumokat és kiadványokat, azokat a jegyzőkönyveket és leírásokat, azokat a megnyilatkozásokat és méltatásokat (stb.) amelyekben Kossuthról szóló, Kossuthtal kapcsolatos információkat vélt, remélt találni. Nem. Bényei ismerte, ismeri Debrecen irodalmát (a legutóbbi fényes bizonyíték erre bibliográfiai csúcstermékje, a *Debrecen története* hetedik kötete), természetesen csak (de hát ez a csak egy egész világ!) speciális szűrőt kellett helyezni erre az általa oly igen ismert, erre az általa olyannyira át- meg átbúvárolt anyagra, hogy a Kossuth-vonatkozások, a Kossuth-indíciók kiugorjanak, láthatóvá váljanak. Természetesen nem használta fel minden forrását. Igen gondosan (néha az az érzésünk, egyenesen önfeláldozó módon) válogatott, szelektált, el- meg elhagyott. Elsősorban természetesen a mázsaszám meglévő helyi irományokból, amelyek, ez teljesen nyilvánvaló, tömegükkel persze nagyon is tanúskodnak több mindenről is, külön-külön számbavételük azonban feltétlenül redundáns lenne. (De hogy nem minden esetben az, és ezt Bényei is jól érzi, arra tanúság a kötet végén közölt, debreceni költők, jórészt persze fűzfapoéták, Kossuthról írt verseinek egyszerre roppant informatív és mulatságos, egy egészen speciális forráscsoportot közszemlére tevő kisantológija.) Nem válogatott azonban azokból az anyagokból, amelyek Kossuth viszonyát reprezentálják Debrecenhez. Sőt! Itt néha egészen mikroszkopikus szintre is lehatol – nagyon helyesen. Hogy mit tudhatott például a kicsiny Kossuth-fiúcska Debrecenről, azt – persze forrásszerűen – a híres-ne-

Régi könyvek – könyvritkaságok

Megjelent

A magyar könyvgyűjtő új kézikönyve III. kötete

Előzmények

Az Országos Széchényi Könyvtár gondozásában, 1939-ben jelent meg **A magyar könyvgyűjtő kézikönyve** című kiadvány, mely az 1888–1938 közötti időszakban felbukkant könyvritkaságok és kézikönyvek árverési adatait adja közre (Makkai László–M. Horváth Magda: A magyar könyvgyűjtő kézikönyve. Magyar könyvritkaságok és kézikönyvek 1888–1938 közt elért árainak jegyzéke. MNM Országos Széchényi Könyvtára. Bp., 1939. 231 p. [Az OSZK kiadványai 9.]).

A szerzők sajnálkozva jegyzik meg, hogy összeállításuk, mely három és félezer dokumentum történetét öleli fel, közel sem teljes: elsősorban anyagi okokból csupán háromnegyedét tudták közreadni a kalapács alá került anyagoknak. A kötet minden vonatkozásban takarékosra törekedett. Egyetlen betűrendben sorolta fel az általa ritkaságnak minősített anyagok erősen rövidített leírását. A leírások minden eleme rövidített (szerző neve, kiadás helye stb.), és csupán a bevezető utal a feltüntetés sorrendjéből visszakövetkeztethető árverések megnevezésére. Ma már elgondolkoztatónak tűnik, bár talán csak a válogatók szempontjait mutatja, hogy az indulási árakról például semmit nem árul el a kötet. Valószínűleg ennek magyarázata az, hogy nem elért árnövekedést akart megmutatni önmagában is erősen változó gazdasági háttér mellett, pusztán a tiszta értékek születését. a dokumentumok ritkaságértékét, kultúrtörténeti jelentőségét.

Hosszú szünet után 1969-ben rendezte meg első árverését az Állami Könyvterjesztő Vállalat (ÁKV). Az árverési kalapács igazi értékmérő. Megméretik általa a könyv és a mű iránti érdeklődés, mérlegre kerülnek a valóságos és vélt értékek. Az aukció jó szolgálatot tehet abban is, hogy feltérképezzük, milyen sok kultúrtörténeti értékkel rendelkezünk. – olvashatjuk a bevezetőben.

Már az első árverés is sikeresnek bizonyult, hiszen elenyésző az el nem kelt tételek száma. A sikert és az érdeklődést mi sem igazolja jobban, mint az, hogy az árverések rendszeressé váltak. Évente megrendezésre került a vállalat árverése, s aki átélője volt e korszaknak, igazolhatja: a régi könyvek iránt érdeklődőknek a találkozója eseményszámba ment. Az árverések és ezzel a kalapács alá került és elkelt vagy el nem kelt tételeknek nyomon követése, fejben tartása, az emlékezeten alapuló kínálat vagy vásárlás hamarosan nehézségeket okozott. Az ÁKV maga állította össze első tíz árverésének összesítőjét.

Az első tíz árverést követően az aukcionált tételek száma jócskán megszaporodott. Az OSZK Gyarapítási Osztályán egy egészen speciális katalógust állítottak össze, amely tartalmazta az árverések anyagait, az alkalmazott hatósági döntéseket, a nagy előd Makkai–Horváth teljes anyagát is. A Makkai–Horváth alapvetően területi okok miatt nem foglalkozott az egyedi könyvészeti jellemzők rögzítésével. Nem tekinthetett el azonban ettől az egyes katalógusok árverési tételeinek leírása, részben azért, mert sokszor ez bizonyítja az adott kiadvány eredetiségét, ritkaságát és ezzel értékét is. A speciális katalógus igyekezett az egyes árveréseken előkerülő kiadványok könyvészeti jellemzőinek eltéréseit is nyomon követni. Ez a hatalmas anyagmennyiség a mindennapos használaton túl azt is sugallta, jó lenne közkinccsé tenni mindezt, s ezzel mások munkáját is megkönnyíteni, gyűjtéshez, gyarapításhoz egyaránt segítséget adni.

Ilyen előzmények alapján született meg a névhasználattal is a folytonosságra utaló kötet: **A magyar könyvgyűjtő új kézikönyve (1969–1988)**, mely két kötetben látott napvilágot az Országos Széchényi Könyvtár gondozásában, Szinainé László Zsuzsa szerkesztésében, 1990-ben. Alcíme – A magyarországi könyvárverések teljes anyaga – is a teljességigényre utal. A húsz év alatt, melynek dokumentumait tartalmazza a kötet, 43 árverést tartottak, ennek eredményeként a két kötet 14 500 tételt, mintegy 25–30 ezer bibliográfiai leírást tartalmaz.

Már ennek a kötetnek az összeállításánál jelentkezett az azóta is fennálló alapprobléma: az összeállítás a dokumentumok nélkül, az autopszia teljes mellőzésével készült, alapvetőnek és pontosnak véve az árverési leírásokat. Tudatában lévén a ténynek, hogy emiatt nem léphet fel teljes értékű bibliográfiai segédletként, elfogadva a leírások pontosságát és megbízhatóságát, mégis sort kellett keríteni némely esetben a pontosításra, vállalva, hogy miután mindez a dokumentumok kézbevétele nélkül történik, további hiba forrása lehet. A rövidített leírások helyett a teljes címléírás közlése volt az egyik fő szempont. A teljesség igényével léptek fel az összeállítók akkor is, mikor kiindulva abból, hogy az árverési tételek nem mindig egyetlen dokumentumot tartalmaznak, valamennyi elem teljes visszakeresését kívánták biztosítani, részben a tételek önálló felsorolásával, részben a gazdag indexapparátus létrehozásával.

A megjelenés utáni években a könyvszakma átalakult, az árverések szaporodtak, s ezzel a tételek száma is jelentősen növekedett. Ezek indokolták, hogy a következő kötet lezárására már három év után sort kellett keríteni. **A magyar könyvgyűjtő új kézikönyve II.-nek** szintén Szinainé László Zsuzsa szerkesztésében jelent meg, több mint 8700 címet ismertető két kötet ugyanúgy teljességre törekedett, mint elődje. Ez a címanyag az 1989–1991 közötti 42 árverésen került elő, és minden, az összeállítók számára ismert árverés összes tételét tartalmazza. Nem változott a kötetek szerkezete, s ugyanazok a szerkesztési elvek is.

A 2002-ben megjelent III. kötet

Az új kiadvány részben folytatása A magyar könyvgyűjtő új kézikönyve eddig megjelent 2×2 kötetének, részben eltér azoktól. Folytatása annyiban, hogy változatlanul legfőbb szándéka nyomon követni a hazai könyvárverések eseményeit, az árverésre kerülő tételleket, azok átalakulásait, bemutatni az előfordulási gyako-

riságot és változatosságot, amely adatok ismerete hasznos lehet gyűjtők, szakemberek, könyvtárosok, kereskedők vagy a könyvek iránt csupán érdeklődők számára is.

A kötet az előző kötetekben felölelt időszakot követő öt év (1992–1996) **115** árverésének kb. **25 000** tételét tartalmazza (az előző kötetek együtt is kevesebb tételt dolgoztak fel) a korábbi kötetekhez képest eltérő tipográfiai és szerkezeti formában.

Eltérés még az előzményektől, hogy jelen kiadvány kevesebb bibliográfiai adatot tartalmaz, nem készültek hozzá mutatók, és nem sorszámozottak a tételek, ezzel szemben az anyag négy részre bontásával, az áttekinthetőbb szerkezeti felépítéssel, a tételeken belüli tagolással, a korábbiaknál terjedelmesebb rövidítésjegyzékkel igyekeznek megkönnyíteni a keresést, és csökkenteni a kiadvány terjedelmét, egyúttal közelíteni a hasonló jellegű nemzetközi kiadványokhoz is.

A leírásoknál az árverési katalógusok anyagát tekintették forrásnak, és csak abban az esetben alkalmaztak módosításokat, amikor ez könyvészeti szempontból nélkülözhetetlen volt.

Az árverések s ebből adódóan az árverezett tételek számának rohamos növekedése miatt eltekintettek bizonyos dokumentumok közlésétől, ilyenek többek között a képeslapok és fotók nagy része, a papírrégiségnek minősülő nyomtatványok tekintélyes része (villamosjegyek, belépők, részvények stb.) – kivéve, ha jelentős személyhez vagy eseményhez kapcsolhatók.

A kézikönyv nem teljes bibliográfiai igényű, csupán a tájékozódáshoz nyújt segítséget.

A könyvet négy részre osztották: *Könyvek, folyóiratok, mappák – Aprónyomtatványok, árukatalógusok, fotóalbumok, fotók – Metszetek, térképlapok, grafikák, plakátok – Kéziratok, okiratok.* Ezekben belül a tételeket a szerzők, szerkesztők és szerző nélküli címek szerint abc-sorrendbe sorolták. A sorrendben a rövid és hosszú magánhangzókat nem különböztették meg. Tételen mindig egy árverési tételt értendő, akárhány kötetből vagy önálló részből áll. A Könyvek fejezetben minden betűfejezet új oldalon kezdődik, kivéve a Q, Ü és Y betűket.

Az egyes szerzők műveit abc-sorrendben, azon belül a kiadások növekvő sorszáma szerint, ezen belül pedig az árverések sorrendjében rögzítették, a HK (hozzákötve) és a HT (hozzátartozik) könyvektől függetlenül. A HK és HT tételeket ismétlődés esetén újból kiírták.

A bibliákat kiadási évszám szerint, a térképeket és látképeket az ábrázolt földrajzi hely (ország, város, egyéb földrajzi név) szerint sorolták.

A cím szerint sorolt, számmal kezdődő könyvcímek a szám kezdőbetűjénél találhatóak, pl. *Ezer 1000.*

Az egy tételen belül ismétlődő név helyett a ~ jelet alkalmazták. A határozott névelőket félkövér kötőjellel helyettesítették, és a cím végén ferde zárójelbe tették, pl.: -régii könyvek./A/.

Az ua.(ugyanaz) rövidítéssel jelölt tételeknél az előző tétellel azonos bibliográfiai adatokat elhagyták, az eltéréseket viszont mindig felvették.

A fordítókat általában nem tüntették fel, kivéve a klasszikusok és modern klasszikusok fordítóit, illetve a neves hazai fordítókat. A bibliáknál zárójelben jelezték a fordítók nevét, illetve monogramjukat. A monogramokat a *Rövidítések*-ben oldották fel.

Amennyiben a műben található aláírás vagy dedikáció nem a szerzőtől származik, külön jelezték, vagy aj.(ajánló, illetve ajándékozó) rövidítéssel jelezték.

Az egy vagy több ívből álló, hajtogatott, tokba helyezett térképmappákat a *Metszetek, térképlapok* fejezetbe sorolták, és földrajzi hely vagy név szerint csoportosították, néhány kivételtől eltekintve (Lipszky, Vasquez, Scheda stb.). A méreteket cm-ben adták meg (20×20). Könyvnek tekintették viszont a könyvformába kötött, önálló címlappal ellátott térképműveket (Görög Demeter stb.), ezek a *Könyvek* fejezetben találhatóak szerző vagy cím szerint.

Néhány fontosnak ítélt sorozatcímet rövidítve, zárójelben jelezték, a *Rövidítések* végén ezeket is feloldották.

Az önálló szerző nélküli, szerkesztett, összeállított, összegyűjtött stb. műveket vagy a közreműködők neve szerint sorolták be, és a név után zárójelben jelezték a közreműködés minőségét (szerk., öá., ögy. stb.), vagy cím szerint vették fel, és hátrébb nevezték meg a közreműködőket. Az ilyen műveket igyekeztek egyféleképpen besorolni. A több mint 1500 utalás nem jelentéktelen részével ezeknek a könyveknek a keresését próbálták könnyebbé tenni.

A kiadványból két fontos bibliográfiai adat maradt ki. Az egyik a kiadó, illetve nyomda neve (kivéve a Kner Nyomdát, amelyet akkor is jelezték, ha a kiadó nem Kner volt), a másik az oldalszámozás és az illusztrációk száma. Az illusztrációkat általában ill. rövidítéssel jelezték, a nemes illusztrációkat, mellékleteket (rézmetset, rézkarc, acélmetszet, művészi fametszet, könyomat, linómetszet stb.) részletezték.

A közreműködők neveinek helyes alkalmazását illetően az Új magyar irodalmi lexikon, a Magyar életrajzi lexikon és a Világirodalmi lexikon leírásait vették alapul.

A régi magyar vagy magyar vonatkozású tételeknél minden esetben megadták az RMK, RMNY, Apponyi (Ap) számot, illetve jelezték, hogy hungarika (hung.).

Az első számoszlop a kikiáltási árakat, a második a leütési árakat mutatja magyar forintban. (VK)

(A magyar könyvgyűjtő új kézikönyve III. Szerk. Szinainé László Zsuzsa – Földváry András, Bp. 2002. Ny.n. 504 l. Cérnafűzve, fóliázott kartonkötésben, B/5 méretben.)

Kapható a KRISZTINA Antikváriumban [1013 Budapest, Roham u. 7. Telefon/fax: (36-1) 212-8909], és a **HONTERUS** Antikvárium és Aukciós Házban [1053 Budapest, Múzeum krt. 35. Telefon: (36-1) 267-2642, 317-3270, fax: (36-1) 235-0496].
Ára 12 500,- Ft.

Gróf Széchényi Ferenc térképeinek és atlaszainak katalógusa

Az Országos Széchényi Könyvtár és az Osiris Kiadó *Libri de libris* sorozatában a fenti címmel – még a múlt év őszén – újabb kötetet jelent meg. Nemcsak a könyvsorozatnak kiváló darabja ez a könyv, hanem azoknak a kiadványoknak is, amelyeknek a szerzői céljukul tűzték ki, hogy az ország könyvtáraiban, múzeumaiban és levéltáraiban őrzött térképek katalógusát elkészítve azokat a kutatás meg a közönség számára is egyre inkább feltárhatóvá és hozzáférhetővé tegyék. A 2002-ben, a nemzeti gyűjtemény születésének bicentenáriumán kiadott darab egyben tisztelgés is az alapító, Széchényi Ferenc emléke előtt.

A közelmúltban megjelent, többkötetesre tervezett mű első darabja az egykori Széchényi-gyűjtemény kéziratos térképeinek és atlaszainak katalógusát tartalmazza; pontosabban azokat a darabokat, amelyek ma is az Országos Széchényi Könyvtár és a Magyar Nemzeti Múzeum birtokában vannak, s bennük az adományozó, Széchényi Ferenc ex librise megtalálható. A katalógus 242 tételt sorol fel.

Ez a szám aligha tekinthető véglegesnek; a kutatás még többször is módosíthatja. Az Országos Széchényi Könyvtár kéziratos térképeinek 1990-ben megjelent katalógusa még csak 213 tételt sorol fel a Széchényi-gyűjteményből származóként, a most megjelent kötet elején közölt tanulmányok pedig jól érzékeltetik, milyen tényezők nehezítik a kollekciónak eredeti darabjainak leltárba szedését.

A katalógus első felében ugyanis öt kiváló tanulmány is olvasható. Az első *Török Enikő* írása *A Széchényi térképgyűjtemény* címmel. A másodikat *Dankó György* írta, ez a *Széchényi Ferenc nyomtatott térképeinek gyűjteménye* címet viseli. A kötetben katalogizált kéziratos térképek egyik különös fajtájáról olvashatunk a továbbiakban *Pászti László Haditérképek Széchényi Ferenc kéziratos térképgyűjteményében* című tanulmányában; *Plihál Katalin Vízrajzi térképek Széchényi Ferenc gyűjteményében* című írása pedig a térképek egy másik sajátos csoportjával foglalkozik. A tanulmányok sorát *Karsay Ferenc* dolgozata zárja, aki a *18–19. századforduló magyar vízépítési munkálatainak felmérési műszertani vonatkozásai* címmel azokról az eszközökről ír, amelyek a térképek elkészítését annak idején kiszolgálták.

Meglepő, amit a Széchényi-gyűjteményről a kötetből megtudunk: nagyságáról a mai napig nincsenek megbízható és véglegesnek tekintett adatok. Van olyan korabeli leírás, amely szerint Széchényi Ferenc térképeinek és atlaszainak a száma akár a hatezer darabot is elérhette, de létezik olyan vélekedés is, hogy ez a szám négyezer alatt maradt. A kutatást nehezíti, hogy a gyűjtemény az idők folyamán vándorolt is, egyes térképeket atlaszkötettké egyesítettek, más darabokon pedig – a másodpéldányokon – a nemzeti gyűjtemény túladott. Az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött és az eredeti tulajdonpecséték segítségével azonosított térképlapok száma 3200 körül van. Óriási szám ez még akkor is, ha az Európa nagy múzeumaiban és

könyvtáraiban – például a Szász Tartományi Könyvtárban, a dán és a holland királyi könyvtárban, a francia nemzeti könyvtárban vagy a krakkói Nemzeti Múzeumban – őrzött korabeli gyűjtemények állománya ennél nagyobb. Ugyanakkor a magyarországi hasonló gyűjtemények – az Apponyi-gyűjtemény, az Illésházy-könyvtár térképtára, Jankovich Miklós és Horvát István térképei vagy a térképkészítő szakma jeleseinak: Korabinszkynek és Lipszkynek a gyűjteményei lényegesen kisebbek voltak: mindössze néhány száz darabból álltak.

A Széchényi-gyűjteményről és térképeiről szóló írásokat a kötet – rövidített formában – angolul is tartalmazza, s így a könyv idegen nyelvterületen is kiválóan használható lesz. Ha figyelembe vesszük, hogy a bemutatott térképeken ábrázolt területek nagyobbik része ma már nem is esik Magyarország területére, akkor ez a kétnyelvűség – éppen a szomszédos országok kutatói számára – komoly előnyt jelent.

A kötetet négy mutató is gazdagítja: címmutató, személynévmutató, földrajzi-név-mutató és a térképek tartalma szerinti tematikus mutató. A földrajzinév-mutató külön értéke, hogy abban a nevek a térképen alkalmazott eredeti írásmódon kívül magyar alakjukban is szerepelnek, valamint abban a formában is, ahogyan azt esetleg ma használják. (pl. Esseck, Eszék, Osijek).

A lexikon formátumú könyv tipográfiája *Kurucz Dórát* dicséri: az elegáns címlap és az oldalak szellős tördelése az igen szép könyvek közé sorolja a kiadványt. A szépséget szolgálják *Néninger Géza* pazar térképfotói is. A tulajdonképpeni katalógusban ugyanis minden egyes tétel mellett ott látható a tárgyalni térképnek vagy egy részletének fényképe is. Noha a kötet nem térképalbumnak készült, s így ezek a képek csupán illusztrációként szerepelnek a térképleírások mellett, mégis kár, hogy a fotók sokszor igen-igen nagy kicsinyítést voltak kénytelenek elszervezni, s így nézegetésükhöz még a jó szemű olvasónak is nagyítót kell maga mellé készítenie...

Éppen ezért kiváló ötlet, hogy a kötet tartalma egyidejűleg cédlémezen is megjelent, és így a képernyőn a *Pusztai Istvánné* által szkennelt térképek apró részletei is megjeleníthetők.

A lemezen különben a kötet tartalmán felül még további három – ugyanebben a tárgykörben született – tanulmány olvasható, s megtalálható rajta a térképgyűjteménynek a még Széchényi Ferenc életében megkezdett leltárkönyve is.

(Gróf Széchényi Ferenc térképeinek és atlaszainak katalógusa; 1. kötet; kéziratos térképek és atlaszok, szerkesztette Plihál Katalin, Országos Széchényi Könyvtár/Osiris Kiadó, Budapest, 2002. 448 oldal, 39+242 ábra. Ára 4500 Ft)

Noéh Ferenc

A
MAGYAR KÖNYVGYŰJTŐ
ÚJ KÉZIKÖNYVE

III.

A MAGYARORSZÁGON 1992-1996 ÉVEKBEN RENDEZETT
KÖNYVÁRVERÉSEK
KÖNYV, APRÓNYOMTATVÁNY, METSZET ÉS KÉZIRAT TÉTELEINEK
ÖSSZESÍTETT MUTATÓJA

BUDAPEST
2002

